

"לבניינה של תורה"
שיחה שנמסרה בביהמ"ד מפי מו"ר רה"י – חלק רסג
"ימי הפורים אינם בטלים לעולם"
עבודת ימי הפורים

ה"ביאור הלכה"⁵ מדוע תקנו חז"ל זאת, והרי ידוע הוא שהשכרות היא מכשול גדול? ניתן להוסיף על דבריו ולשאול מדברי הגמרא בגיטין⁶ שעל פי הפסוק: "בְּשִׁיר לֹא יִשְׁתּוּ יַיִן" אוסרת לשתות יחד עם זימרה? אף על פי שיש צד להקל במקום מצווה⁸, מכל מקום בנדון זה ישנה שאלה של מכשלה? עוד קשה, שהרי הירושלמי⁹ מתבטא בחריפות שכאשר התבטלה הסנהדרין יכולה השתייה להגיע לידי דברי נבלה?

ה"ביאור הלכה" תירץ: "חייבו חכמים להשתכר עד כדי שיהא נזכר הנס הגדול בשתיית היין". אבל מיד הוסיף: "ומכל מקום כל זה למצווה ולא לעכב". אך, כאמור, עדיין קשה בעינינו עצם החיוב.

אמנם, הרמ"א כותב¹⁰: "ויש אומרים דאין צריך להשתכר כל כך אלא שיישנה יותר מלימודו ויישן".

זאת משום שמיד לאחר דברי רבא, המחייבים את השתייה, מביאה הגמרא את המעשה הנורא ברבה ורבי זירא, ש"קם רבה שחטיה לרבי זירא". פחד פחדים! בפשטות קשה לקבל

"אינם בטלים לעולם" מובא במדרש¹: "שכל המועדים עתידים בטלים, וימי הפורים אינם בטלים לעולם". מהו עניינם המיוחד של ימי פורים, שבגיננו לא יתבטלו לעתיד לבוא? לפני כשבועיים עסקנו בשאלת ההתמודדות עם כוחות הנמצאים בעולמנו, כוחות שהינם טובים אך קיימת בהם גם בעייתיות. כוחות אלו נקראו "כופיתא" בלשוננו של רב יוסף, המוכן להיות בימות המשיח ולחיות בצילה של אותה הזוהמה החומרנית. זאת משום שרב יוסף במדרגה של התורה הנלמדת בהיכלו של משיח, אליה מתאים רק היודע להפוך חושך לאור ומר למתוק, כמובא בהקדמת ה"זוהר" הקדוש². עבודתם המיוחדת של ימי הפורים מבטאת את העניין הזה, כפי שנבאר.

ניתן לנו יום מיוחד
בשנה, אולי
המיוחד ביותר בכל
השנה לפי האורות
העליונים שבו.
יום שעל ידי
עבודתו המיוחדת
נוכל לברר לעצמנו
את אחיזתנו
האמיתית בקדושה

"עד דלא ידעי"

אומרת הגמרא³, וכך פוסק מרן ב"שולחן ערוך"⁴: "מיחייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי". שואל

¹ מדרש משלי פרק ט, פסוק ב; ילקוט שמועני משלי, רמז תתקמד. עי' רמב"ם מגילה פרק ב, הלכה יח; שו"ת הרשב"א חלק א, תשובה צג. ע"ע ירושלמי פרק א, הלכה ה. ע"ע ספר ימי הפורים (לרב דוד כהן שליט"א) מאמר א.

² דף ד, עמוד א. ע"ע תניא פרק י, ובביאור חסידות מבוארת שם; שיחת הרצי"ה לפרשת קורח, פסקה 17 ובמצוין שם בהערות 77,80.

³ מגילה דף ז, עמוד ב

⁴ אורח חיים, סימן תרצה, סעיף ב

⁵ ד"ה חייב

⁶ דף ז, עמוד א. עי' שולחן ערוך, אורח חיים, סימן תקס, סעיף ג

⁷ ישעיהו פרק כד, פסוק ט

⁸ עי' תוספות גיטין שם ד"ה זמרא. ע"ע בשולחן ערוך אורח חיים סימן תרצה, סעיף ב

⁹ ירושלמי סוטה פרק ט, הלכה יב

¹⁰ שולחן ערוך אורח חיים, סימן תרצה, סעיף ב

המבין יותר את עניינינו ועומקו של היום, תפילת המנחה שלו צריכה להראות כתפילת יום כיפור או לפחות קרובה למדרגות אלה.

"אורה – זו תורה"

כותב הרמ"א להלכה: "טוב לעסוק מעט בתורה קודם שיתחיל הסעודה". לכן בישיבה קבענו בסדר היום לאחר תפילת מנחה ולפני הסעודה סדר לימוד. אורכו של הסדר תלוי במידת אריכותה של התפילה... הרמ"א ב"דרכי משה"¹⁵ מביא על לימוד תורה זה שלפני סעודת הפורים: "והיא מגינה עליו שלא יארע לו קלקול בסעודה". כלומר, לימוד התורה ישמור אותו מקלקול. נראה להעיר שאם אכן מדובר כאשר הוא שותה רק מעט, "יותר מלימודו", לכאורה אין צורך בשמירה. מכאן נראה שגם לפי הרמ"א לכתחילה יש מקום לריבוי השתייה.

"מלחמה לה' בעמלק"

עדיין יש לשאול: אם כל עניין השתייה בפורים הוא רק כדי לציין שהנס היה בין, כפי שמובא במקורות שונים¹⁶, מדוע אם כן יש לשתות "עד דלא ידע"? זוהי שאלה גדולה מאד.

לכן, לאחר המימד ההלכתי יש להעמיק עוד בביאור עניין זה.

המהר"ל בספרו "אור חדש" מבאר את עניינם של ימי הפורים. יש מעמד מיוחד לקבלת התורה של פורים, ל"הדור קבלוה בימי אחשורוש"¹⁷. המהר"ל מבאר שזה משום שקבלת התורה באה לאחר מלחמה בעמלק, "שהוא מבטל דבקות ישראל בתורה"¹⁸.

מעשה זה כפשוטו, וכך אכן ביארוהו המהרש"א ופרשנים אחרים. אבל בראשונים משמע שהם הבינו שזוהי קושיה על רבא. משום שהר"ן¹¹ הביא את דברי רבינו אפרים שלדעתו הגמרא הביאה את המעשה אודות רבה ורב זירא כדי לומר שאין הלכה כרבא הסובר שמיחייב איניש לבסומי עד דלא ידע, מפני שהדבר מסוכן. מסביר הפרי חדש¹² שזהו היסוד לדברי הרמ"א הנזכרים.

לפיכך, ודאי שההוראה הלכה למעשה היא כדברי ה"ביאור הלכה": "היודע בעצמו שיזלזל אז במצווה מן המצוות.. או שינהוג קלות ראש – מוטב שלא ישתכר וכל מעשיו יהיו לשם שמיים". אם כן, עצם חיוב השתייה איננו חיוב גמור, אולם המחבר הביא את דין זה.

ברוך ה', זכיתי להיות בישיבה כמה עשרות שנים ויכול אני לומר מתוך מבט רב שנים, כעין הדברים ששמעתי השבוע מאחד מבני הישיבה. "נַעַר הָיִיתִי גַם זְקֵנָתִי וְלֹא רָאִיתִי"¹³, מישהו מבני הישיבה שהשתייה הביאה אותו לידי הוללות, אלא אדרבה ראיתי רק כאלו שהתרוממו יותר בעבודת ה' שלהם בזכות השתייה בפורים. אמנם, אם בכל זאת מישהו חושב שהוא עלול שלא לשלוט בעצמו ולא יתנהג כראוי, אכן נראה לי פשוט שיקיים את הדין כדברי הרמ"א וישתה רק מעט יותר מלימודו¹⁴.

פורים כ-פורים

את תפילת המנחה מתפללים בבית המדרש. תפילה זו היא ממש כתפילה של יום כיפור. הלוא זהו יום קדוש ועצום! על תפילת המנחה בבית המדרש להיות באותה הרגשה של יום הכיפורים. בהרגשת הלב, לא רק בדרושים.

¹⁵ על הטור שם סעיף קטן ג

¹⁶ אבודרהם בענייני פורים. עי' ביאור הלכה שם ד"ה חייב, ד"ה עד

¹⁷ שבת דף פח, עמוד א

¹⁸ אור חדש, עמוד רב ד"ה ומרדכי יצא. ע"ע גבורות ה' סוף פרק מב: "וכאשר גברו ישראל על האויב אז זכו לתורה, שהיא מעלה עוד יותר לתת להם התורה".

¹¹ דף ג מדפי הרי"ף, עמוד ב ד"ה מיחייב

¹² על שולחן ערוך שם

¹³ על פי תהלים פרק לו, פסוק כה

¹⁴ שמעתי דרוש נפלא על כך מאברך נפלא: "ישתה יותר מלימודו" - תלוי במידת לימודו - הלומד הרבה יכול לשתות יותר מלימודו, והלומד מעט - ישתה מעט.

שלא אימוץ היה בא ע”י עירוב זה, כי אם ירידה לתוך המשקע החומרי”. אם נערב את יצר הרע גם בעבודת הקודש, בעודנו בתנאי החיים הרגילים, לא היה בא חיזוק על ידי דבר זה אלא להפך מכך. אם יצר הרע היה נכנס, חלילה, לעבודת המקדש יתר על המידה היה הדבר מוריד את האנושות יותר לחומריות.

על פי משקל א-ל דעות ישנו גבול לעירוב האפשרי בין קודש לחול. ישנה סכנה בהכנסת החומריות לחיים כאשר הם במדרגתם הרגילה, ”שהתוכן כל לב וכל רוח ונפש שם גבול... מה המה הדרכים אשר אנחנו צריכים לשים מידה וגבול להתפשטותם של כוחות החיים, אפילו כשהיסוד שלהם הוא בקדושה”.

לכן חזרנו כאן פעמים רבות, השכם והערב, שודאי שעל המשתמש באינטרנט לדעת שיש בכך סכנה עצומה. זהו כלי חשוב מאוד, שיש לדעת את אופן השימוש הנכון בו. בימות המשיח החומרנות, ה”כופיתא”, מקיפה אותנו מכל עבר ומבקשת לאבדנו מבחינה רוחנית, כפי שהמן, שהוא בחינת עמלק, רצה לאבד את כל היהודים מבחינה גשמית.

”הארת פורים גדולה למאוד”

אולם, פורים מבטא את עניינם המיוחד של ימות המשיח, הרי פורים לא יתבטל גם לעתיד לבוא. פורים מבטא את העניין המיוחד הקרוי ”הנהגת הייחוד”²⁷. הנהגת הייחוד, היא הנהגה של הקב”ה ההופכת את הרע שבעולם למשמש לטוב, בבחינת ”מלאך רע עונה אמן בעל כורחו”²⁸. לפי מבט זה הרע עצמו שותף בגילוי הטוב בעולם. זוהי התורה הנלמדת בהיכלו של משיח, לכן אומר ה”זוהר” הקדוש שאין נותנים להיכנס לבית המדרש של

ניתן לבאר את דברי המהר”ל שעמלק מונע ומקשה על דבקות ישראל בתורה. עניינו של עמלק הוא ללחום בקדושה, כדברי חז”ל¹⁹ על הפסוק²⁰: ”וַיבֹּא עַמְלֵק וַיִּלָּחֶם עִם יִשְׂרָאֵל בְּרִפְיָדָם” – ”שרפו ידיהן מן התורה”. עניינו של עמלק בעולם הוא אותו הכוח הלוחם בקדושה, הלוחם שלא תהיה תורה בישראל²¹. הוא מעוניין לבטל את קדושת התורה בעולם, זוהי בחינת אותו רע וחושך המתנגד לקדושה²². כאשר מנצחים אותו נגרמת התחזקות באור התורה.

באדם קיימים יצר טוב ויצר הרע, זהו יסוד הבחירה החופשית, המבוארת ברמב”ם²³. לפיכך ציוותה התורה²⁴: ”כִּי כָל שָׂאֵר וְכָל דְּבַשׁ לֹא תִקְטְרוּ מִמֶּנּוּ אִשָּׁה לָהּ”, התורה אוסרת להקריב שאור בבית המקדש במשך ימות השנה הרגילים.

שאור מבטא את היצר הרע, כלשון הגמרא: ”ריבון העולמים, גלוי וידוע לפניך שרצוננו לעשות רצונך, ומי מעכב? שאור שבעיסה ושעבוד מלכויות”, ופירש רש”י²⁵: ”יצר הרע שבלבנו, המחמיצנו”. היה ניתן לחשוב שיש מקום לרתום את יצר הרע לעבודת המקדש ולהביא את השאור כקרבן. אך אומר הרב קוק ב”עולת ראייה”²⁶: ”אבל יודע תעלומות יודע

¹⁹ מדרש תנחומא פרשת בשלה, סימן כה. ע”ע שפתי חיים, מועדים ב, עמודים קסה-קסו

²⁰ שמות פרק יז, פסוק ח

²¹ ע”י צרור המזר (לרבי אברהם סבע, מגולי ספרד) שמות שם: ”בעבור זה בא עמלק להפסיק בדרך, כדי שלא ילכו לארץ ישראל ויבנו מקדש”.

²² ע”י גור אריה שמות פרק יז, פסוק טז ד”ה שאין: ”שהם מתנגדים לישראל תמיד... שהם הפכים לגמרי מכל וכל, כיון שלא יוכלו להשתתף יחד”; שמונה קבצים קובץ ו, אות רנב: ”עמלק הוא ההיפוך ממש מכל מגמת הקודש של ישראל”. ע”ע שיחות הרצ”ה, מועדים א, לפרשת זכור סעיף 3 ובמצוין בהערה 45; ימי הפורים מאמרים מט-נ

²³ הלכות תשובה, פרק ה, הלכה א

²⁴ ויקרא פרק ב, פסוק יא

²⁵ ד”ה שאור

²⁶ חלק א, עמודים קמה-קמט, עיי”ש

²⁷ ע”י דעת תבונות עמוד נה, סימן נד. ע”ע שפתי חיים שם, עמודים ריג-רכג

²⁸ ע”י שבת דף קיט, עמוד ב

מתחפשים לדברים שאינם משקפים אותנו באמת, אך יום אחד בשנה אפשר להגיע אל האמת שלנו.³³ לא פעם נוכחתי כי בחורים נפלאים מהשיבה, שבכל ימות השנה נראים רגילים, לפתע בפורים שמעתי אותם בוכים על רצונם לגדול בתורה, על בניין בית המקדש, מבקשים לעלות בקודש במדרגות רוחניות יותר גבוהות.

ניתן לנו יום מיוחד בשנה, אולי המיוחד ביותר בכל השנה לפי האורות העליונים שבו. יום מיוחד, עמוק מאד, קדוש מאד. יום אשר בו עבודה מיוחדת, עבודה עמוקה מאוד, של שתיית יין. על ידי עבודה זו נוכל לברר לעצמינו יותר את אחיזתנו האמיתית בקדושה, מתוך סילוק עמלק, כדברי המהר"ל, ומתוך התגברות. זהו סוד הגאולה וסודם של ימות המשיח, שזכינו לחיות בהם. לכן פורים לא יתבטל גם לעתיד לבוא, גם כשיתגלה האור הגדול, משום שהוא מבטא את כל המהלך המופלא של תיקון עולם.

המשיח למי שאינו יודע את הסוד להפוך מר למתוק וחושך לאור.²⁹

חז"ל ציוו אותנו בפורים על עבודת ה' קשה, מיוחדת ומורכבת. הם יכלו להורות אותה דווקא בפורים, משום שבפורים מתגלים אורות עליונים מאד המאפשרים זאת ושייכים למדרגה זו.³⁰ כאשר חווים את פורים מתוך תורה ניתן להשתמש גם בשאור לעבודת ה'. דומה הדבר לכך שלמרות שהתורה אמרה: "כִּי כָל שָׂאֵר וְכָל דְּבַשׁ לֹא תִקְטְרוּ מִמֶּנּוּ אֲשֶׁה לָהּ", מכל מקום בחג השבועות מקריבים את קורבן שתי הלחם, שהוא חמץ, ומביאים ביכורים משבעת המינים, שזהו דבש – דבש תמרים. שבועות הוא זמן של אור התורה ולכן אפשרית בו עבודה מעין זו.³¹

לכן, ישנה משמעות גדולה ללימוד התורה לפני סעודת הפורים.

עבודת השתייה בפורים אינה עבודה לריקים ופוחזים, זוהי עבודת ה' גדולה מאד, עבודת ה' עצומה אך מסוכנת. הלוא נדב ואביהוא נכנסו שתויי יין למקדש³² ואירע מכך מה שאירע. זוהי עבודת ה' גדולה ומסוכנת, אך על ידי השמירה מצד קדושת היום ומתוך לימוד התורה אפשר להגיע באמצעות שתיית היין לאורות עליונים מאד וליותר דבקות בה'.

יותר מכך, על ידי היין ניתן להגיע אל ה'אני' האמיתי שלנו המתחבא מאיתנו במשך כל השנה. הלוא כל השנה אנו בכעין פורים,

²⁹ ע"י שיחות הרצי"ה לפורים סדרה ב, פסקאות 10-11

³⁰ ע"י עולת ראייה, חלק א, עמודים תלט-תמ: "ידענו מדברי כחמים אמיתיים, שהארת פורים גדולה למאוד, וקדושה גדולה מאירה בו בעולם... ההארה הנמשכת ביום הקדוש הזה היא ממש מצד קדושת הגוף הישראלי". ע"ע קב הישר פרק צט; נתיבות שלום – פורים.

³¹ ע"י תפארת ישראל פרק כה: "אבל התורה שהיא שמירה מן היצר הרע, ולכך ביום מתן תורה היו מביאים שתי הלחם, שהיו של חמץ, אשר היצר הרע הוא שאור שבעיסה... ועוד מורה זה, כי אין צריך להרחיק אותו עם התורה. ולכך המצווה להקריב החמץ ביום מתן תורה".

³² ע"י רש"י ויקרא פרק י, פסוק ב

³³ ע"י פרי צדיק, פרשת צו אות ז: "וגם בפורים שאמר חז"ל: 'מיחייב אדם לבסומי בפוריא' דהיינו שתיית יין... ואז נתגלה פנימיות הלב של קדושת ישראל שהמה מקושרים בו יתברך, למעלה מן הדעת, והקלקול במעשה הוא רק מצד השאור שבעיסה המעכב"; מכתבי מרום (לגרי"מ חרל"פ זצ"ל), מכתב לח: "בפורים הכל מתגדל, מתרבה ומוסיף. מה שמקודם היה פנימי נעשה עכשיו חיצוני, והפנימי-פנימי נעשה עתה לפנימיות, וכן הלאה"; מאמרי הראי"ה עמודים 153-155. ע"ע ימי הפורים מאמר מו

